

Osiguravanje fiskalne održivosti preko delotvornog upravljanja troškovima za lična primanja zaposlenih

12. februar 2015. godine

Zachary Mills

Stručnjak u oblasti javnih finansija

Governance Global Practice

zmills@worldbank.org

PEMIPAL Europe and Central Asia Region

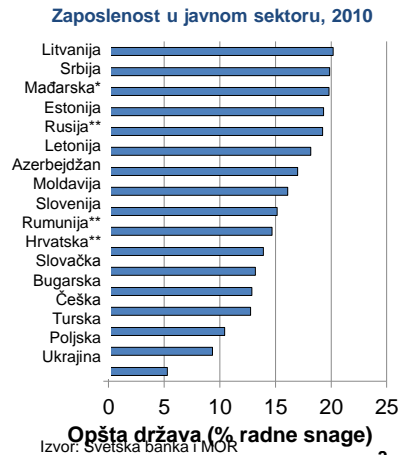
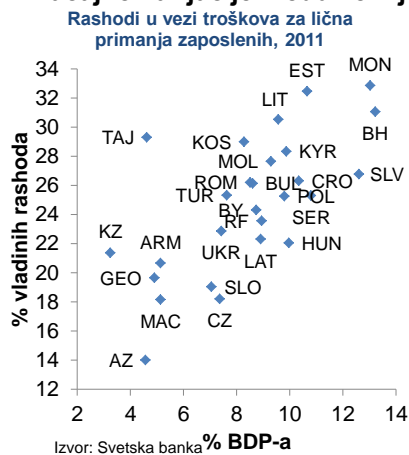
Zašto se baviti troškovima za lična primanja zaposlenih?

- Najveća, ili druga po veličini rashodna stavka u budžetu
- Jedna od prvih stavki koje se umanjuju prilikom fiskalne konsolidacije
  - Pritisci u vezi podizanja produktivnosti i ograničavanja troškova javne uprave
  - Ali su prilagođavanja koja se odnose na troškove za lična primanja zaposlenih posebno teška
- Uticaji na pružanje usluga
- Proaktivno rukovođenje

Koliko su veliki troškovi za lična primanja zaposlenih?

- Izazovi u vezi podataka (prakse u vezi klasifikacija, osnove BDP-a, itd.)
- Značajne varijacije među zemljama

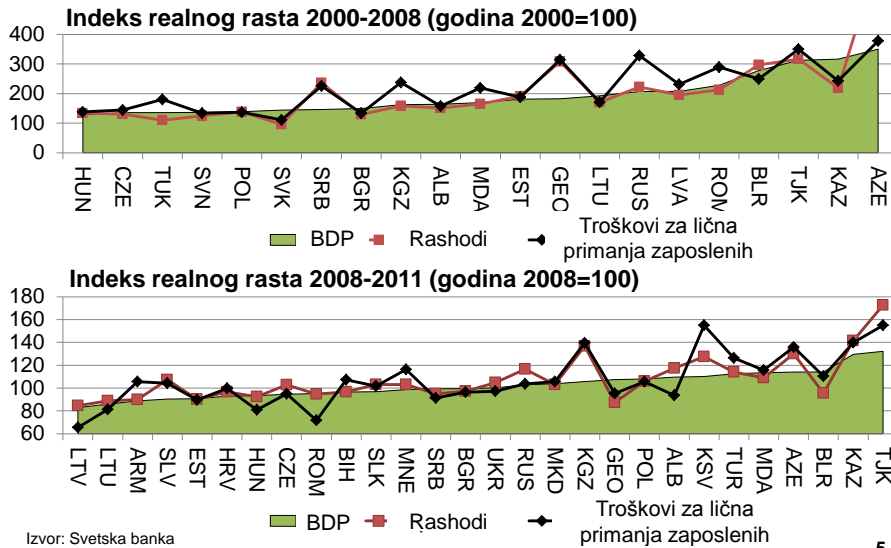

Troškovi za lična primanja zaposlenih i kriza

- Mere koje su implementirane u 2008/2009. g.

Nominalno zamrzavanje zarada zaposlenih	Nominalno smanjivanje zarada zaposlenih	Zamrzavanje zapošljavanja	Smanjivanje / Racionalizacija broja zaposlenih
Belorusija Hrvatska Gruzija Mađarska Makedonija Crna Gora Rusija Srbija Slovačka Ukrajina (realno zamrzavanje zarada zaposlenih)	Bosna Letonija (-18 %) Litvanija (smanjenje od 12 %, sa izuzimanjem učitelja, policije, medicinskih radnika) dodatnih 10 % umanjjenja za visoko plaćene zaposlene) Srbija (-10 %) Rumunija (-25 %, smanjenja u naknadama)	Hrvatska Gruzija Bugarska Mađarska Letonija Makedonija (isključujući pozicije koje su tražene procesom EU integracija) Moldavija Crna Gora Srbija Ukrajina	Bugarska (u periodu između jula 2009. godine i jula 2010. godine, zatvoreno je 14 agencija, dok je umanjeno broja zaposlenih iznosilo 10,9%) Mađarska (8% smanjenja u broju zaposlenih) Letonija (vlada je otpustila skoro 6.000 zaposlenih) Moldavija (4.000 nepopunjenih radnih pozicija) Slovačka Rumunija (sve nepopunjene radne pozicije)

Trendovi u rastu troškova za lična primanja zaposlenih

5

Nedavni empirijski nalazi

- **Veliki troškovi za lična primanja zaposlenih ne ukazuju na neodrživu fiskalnu politiku**
  - Širom zemalja ne postoji uzajamnost između veličine troškova za lična primanja zaposlenih i fiskalnog zdravlja
- **Ali u okviru zemalja, ekspanzije troškova za lična primanja zaposlenih su povezane sa pogoršavanjem fiskalnih pozicija**
  - Više su prociklični tokom loših vremena nego tokom dobrih perioda
  - Pod uticajem su izbornih ciklusa, sa izbornim godinama koje su karakterizovane preteranim naglim povećanjima
- “Šta raste, mora da padne – Cikličnost u potrošnji u vezi troškova za lična primanja zaposlenih u javnom sektoru” – Sebastian Eckardt i Zachary Mills (2013. god.)
- “Mogu li troškovi za lična primanja zaposlenih u javnom sektoru biti umanjeni?” – Pierre Cahuc i Stephane Carcillo (2012. god.)

6

Implikacije za fiskalno upravljanje

- **Proaktivno upravljanje rastom troškova za lična primanja zaposlenih**

- Modeli projektovanja troškova za lična primanja zaposlenih
- Važnost analiza politika kako bi se obezbedilo informisano donošenje odluka

- **Uloga institucija u upravljanju troškovima za lična primanja zaposlenih**

- Kako su razvijene i implementirane politike primanja i zasnivanja/utvrđivanja zaposlenosti?

7

Zašto medelirati troškove za lična primanja zaposlenih?

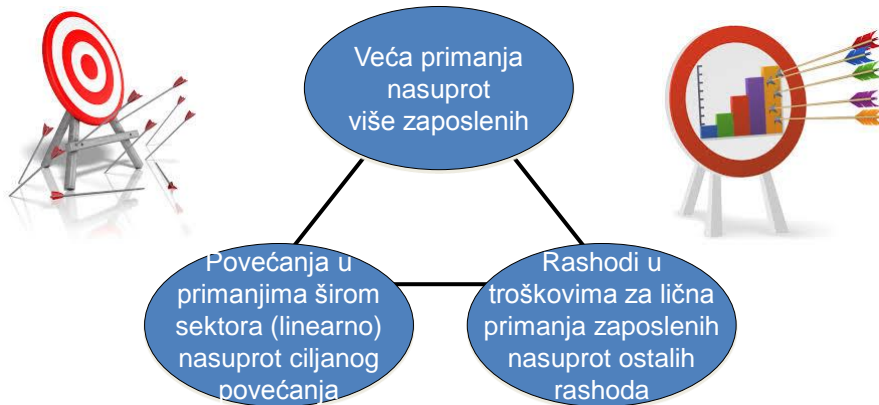
Omogućiti donosiocima politika da razumeju fiskalni uticaj promena u politici primanja i broju zaposlenih lica

- Osiguravanje stvaranja priuštivih troškova za lična primanja zaposlenih
- Privlačenje i zadržavanje potrebnog ljudskog kapitala
- Identifikovanje verovatnih pobednika i gubitnika u svim datim scenarijima platnih reformi

8

Upravljanje ustupcima/kompromisima ...

9

Prilagođavanje modela projektovanja

- **Svetska banka je nedavno ušla u partnerstvo sa nekoliko zemalja radi razvijanja prilagođenih modela projektovanja troškova za lična primanja zaposlenih**

- Zasnovani na Microsoft Excel-u
- Koristi detaljne podatke ličnih primanja zaposlenih iz platnih lista

- **Kako funkcioniše?**

- Fiskalne implikacije promena politika u primanjima / zapošljavanju
- 5-godišnje projekcije
- Uključuje različite platne strukture
- Projektuje smanjenje radne snage zbog penzionisanja i pojedinačnu platnu progresiju
- Dozvoljava manipulisanje mnogim različitim parametrima

10

Uloga institucija u razvijanju politika

	Rusija	Republika Krgyz	Srbija	Rumunija	Poljska
Decentralizovano na nasprot centralizovano j platnoj politici	Formalno centralizovani platni razredi za državnu službu, ali de facto decentralizovani preko velikog broja koeficijentata prilagođavanja	Tradicionalno ne postoji centralizovani platni razredi. Tokom 2011. godine su uvedeni posebni platni razredi za odabrane profesije, uključujući učitelje i zaposlene u sektoru zdravstvene nege. Uvedeni su novi platni razredi u državnoj službi.	Centralizovani platni razredi za državnu službu (5% opšte države). Decentralizovano za ostale vrste zaposlenih u javnom sektoru.	Tradicionalno postoje decentralizovano uređeni platni razredi; nedavno je izvršeno pomeranje u pravcu jedinstvenih platnih razreda u okviru velike reforme ličnih primanja	Decentralizovano uređenje koje se odnosi na platne razrede na nivou ministarstva i agencija
Godišnja prilagođavanja u primanjima	Ad hoc odluke predsednika, uključujući o godišnjim prilagođavanjima	Ad hoc odluke Vlade; bez prilagođavanja tokom godine	Trenutno postoji formula indeksacije koja se predstavlja dva puta svakih 6 meseci	Ad hoc odluke Vlade, uključujući prilagođavanja tokom godine	Zvanično postoji tripartitna komisija, ali se poslednjih godina primenjuje vladina odluka
Primanja zasnovana na učincima	Postoje određene komponente koje se odnose na lična primanja zasnovana na učincima, ali su sistemi procena slabi	U sektoru zdravstvenih i obrazovnih organizacija postoji sistem ličnih primanja na osnovu učinaka, dok su isti u razvoju u sektoru državne službe. Sistemi procena su slabi	Ne postoji sistem ličnih primanja na osnovu učinaka	Ne postoji sistem ličnih primanja na osnovu učinaka	Postoje jednokratni bonusi na osnovu učinaka, ali su sistemi procena slabi.
Uspostavljanje kontrola	Broj finansiranih pozicija je podržan preko sistema gornjih limita u broju zaposlenih lica, a koje odobrava predsednik i Vlada za odgovorna ministarstva i agencije; stvarni nivo broja zaposlenih lica u okviru gornjih limita su u okviru ovlašćenja ministara i rukovodioca agencija	Broj finansiranih pozicija je odobren od strane Vlade; stvarni nivo broja zaposlenih u okviru datih gornjih limita su u okviru ovlašćenja ministara i rukovodioca agencija	Ne postoji centralizovano uspostavljen sistem kontrole; odgovornost je delegirana resornim ministarstvima i agencijama	Ne postoji centralizovano uspostavljen sistem kontrole; odgovornost je delegirana resornim ministarstvima i agencijama	Ne postoji centralizovano uspostavljen sistem kontrole; odgovornost je delegirana resornim ministarstvima i agencijama

Pitanja koja se odnose na politiku ličnih primanja koja trebaju da budu razmotrena

Transparentnost i pravednost

- Jednaka lična primanja za jednak rad
- Obim, veličine i diskrecioni dodaci na osnovnu platu

Konkurentnost

- Platni nivoi su uspostavljeni na odgovarajućem nivou kako bi se istim privukli i zadržali zaposleni
- Konkurentnost sa privatnim sektorom

Razvoj karijere

- Stope vertikalnog raspona u primanjima kod različitih kategorija zaposlenih
- Platna povećanja bez promovisanja (iznos i broj)
- Prilagođavanja prema troškovima života

Pravljenje veze sa učincima

- Politike i prakse koje se odnose na troškove za lična primanja zaposlenih ne bi trebalo da budu uzeti u razmatranje na izolovan način u odnosu na:

- Šta vlada postiže u okviru svoje politike upravljanja ljudskim resursima? Da li postoji dobra vrednost za uloženi novac?
- Da li trenutne politike promovišu fleksibilnu javnu službu, orjentisanu prema učincima?
- Da li platna struktura i širi sistem upravljanja ljudskim resursima promovišu i nagrađuju pojedinačne učinke?

13

Pravljenje veze sa učincima (2)

- **Rasprostire se šire od politike ličnih primanja zasnovanih na učincima**
  - U praksi je teško to sprovesti na jedan pravičan / objektivan način
  - Izazovi koji se odnose na merenje
- **Da li trenutna struktura zaposlenih lica odražava vladine prioritete u oblasti potrošnje i ciljeva koji se odnose na učinke?**
  - Strateško planiranje
  - Organizacioni i ciljevi na nivou jedinice
  - Budžetski prioriteti

14

Zaključne poruke

- **Naglasak na fiskalno upravljanje**

- Troškovi za lična primanja zaposlenih = ljudi x primanja
- Dostupne su različite alatke

- **Uloga institucija u razvijanju politika**

- Prakse / upravljanje u oblasti upravljanja ljudskim resursima / itd.

- **Fokus na vladine učinke**

- Danska (troškovi za lična primanja zaposlenih iznose 22% BDP-a)
- Najsrećnija zemlja na svetu
- Visok kvalitet pružanja usluga javnog sektora

15

Pitanja?

16

Model prognoziranja u Excel formatu

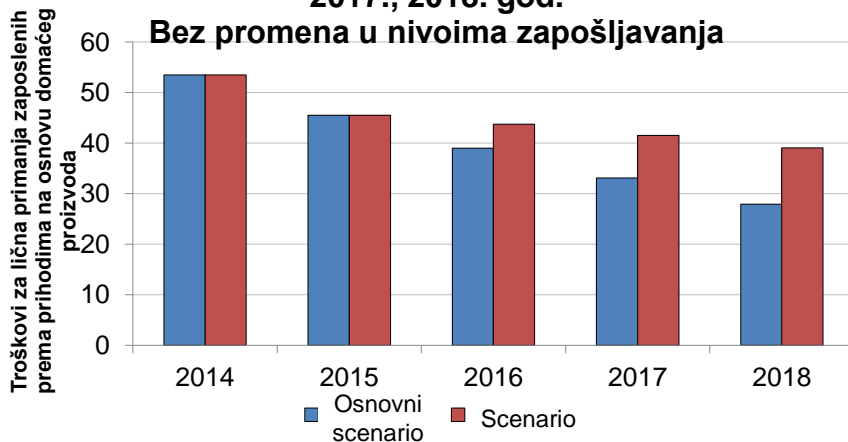
	2014	2015	2016	2017	2018	
Indeks potrošačkih cena	7.0	6.0	5.2	5.0	5.0	
Rast nominalnog BDP-a	15.0	13.8	13.0	13.0	13.0	
Rast realnog BDP-a	7.3	7.5	7.6	7.6	7.7	
Penzije (Penzioni fond javnih službi)	7.25%	7.25%	7.25%	7.25%	7.25%	
Penzije (Nacionalni penzioni fond)	5.0%	5.0%	5.0%	5.0%	5.0%	
Naknade za stanovanje A-N	20%	20%	20%	20%	20%	
Naknade za stanovanje ACC	30%	30%	30%	30%	30%	
Naknade za stanovanje 100%	100%	100%	100%	100%	100%	
Naknade za stanovanje 60%	60%	60%	60%	60%	60%	
Naknade za stanovanje 40%	40%	40%	40%	40%	40%	
Naknade za stanovanje 28%	28%	28%	28%	28%	28%	
Naknade za stanovanje 80%	80%	80%	80%	80%	80%	
Jednokratna nakanda za noćni rad	7%	7%	7%	7%	7%	
Nakanda za rad u više razreda	20%	20%	20%	20%	20%	
Nakanda za promenu zdravstvene zaštite	15%	15%	15%	15%	15%	
Nakanda za rad na udaljenim terenima	25%	25%	25%	25%	25%	
Nakanda za rad na seoskim terenima	20%	20%	20%	20%	20%	
Nakanda za odgovornost	20%	20%	20%	20%	20%	
Scenario	2014	2015	2016	2017	2018	
Stopa troškova za primanja zaposlenih prema BDP-u	Osnovni scenario	10.99	9.66	8.55	7.57	6.69
	Scenario	11.04	10.12	9.36	8.69	8.07
Stopa troškova za primanja zaposlenih prema prihodima na osnovu domaćeg proizvoda	Osnovni scenario	53.48	45.52	39.03	33.14	27.91
	Scenario	53.70	47.68	42.75	38.05	33.67
Stopa troškova za primanja zaposlenih prema nivou javnih rashoda	Osnovni scenario	37.42	33.44	29.64	26.23	23.21
	Scenario	37.57	35.03	32.47	30.11	27.99

17

Primer br. 1

10% povećanja u ličnim primanjima u 2016., 2017., 2018. god.

Bez promena u nivoima zapošljavanja

18

Primer br. 2

5% povećanja u ličnim primanjima u periodu 2016-2018. god.
Dodatnih 10% povećanja u ličnim primanjima za razrede F-G-H
15.000 novih zaposelnih lica u razredu H

